

Οι σχέσεις Ε.Ε. - Ρωσίας στον τομέα της ενεργειακής ανάπτυξης

Επιστήμες / Γεωπολιτική - Διεθνείς Σχέσεις - Διπλωματία

Στασινόπουλος Σπυρίδων, ΜΑ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=164240>]

Η μείωση των δασμών στις εισαγωγές που εντάσσεται στην λογική του οργανισμού, αναμφίβολα ζημίωσε τις εξαγωγές της Ε.Ε. καθώς η ενέργεια από την Ρωσία και από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που συνεργάζονται με τους Ρώσους θα αγοράζονται σχετικά φθηνότερα από τους Ευρωπαίους καταναλωτές. Επιπλέον ορίστηκε πως δεν επιτρέπεται η Ρωσία να εισάγει νέους ή να αυξήσει τους δασμούς σε προϊόντα που εξάγει. Στην μακρά λίστα των παραγόμενων προϊόντων ανήκουν και ενεργειακά προϊόντα όπως πετρέλαιο και φυσικό αέριο, στα οποία η Ρωσία κυριαρχεί παγκοσμίως και μπορεί αυτή η δέσμη μέτρων να εκληφθεί ως μια προσπάθεια μετρίασης της κυριαρχίας της Ρωσικής πλευράς. Ακόμα ένα στοιχείο που επηρεάζεται από την είσοδο στον παγκόσμιο οργανισμό εμπορίου είναι η οριοθέτηση των τιμών της ενέργειας από την Ρωσία. Η μονοπωλιακή δύναμη της Ρωσίας, ορίζει τις τιμές που επιθυμεί στο εσωτερικό

αλλά πλέον όταν εξάγει σε άλλες χώρες, οι τιμές ορίζονται σύμφωνα με τις συνθήκες της προσφοράς και της ζήτησης, που ισχύουν στην κάθε χώρα. Ουσιαστικά επιβάλλονται περιορισμοί στην μέχρι πριν την είσοδο στον Π.Ο.Ε, λογική της Ρωσίας ως προς την επιβολή των τιμών.

Σε τελική ανάλυση η είσοδος της Ρωσίας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, τείνει να εκσυγχρονίσει την ενεργειακή σχέση ΕΕ-Ρωσίας, τοποθετώντας την σε μια πορεία για να επιτευχθεί η δημιουργία ελεύθερης ζώνης εμπορίου ενέργειας χωρίς δασμούς και άλλους περιορισμούς μακροπρόθεσμα. Την δεδομένη χρονική στιγμή αυτό φαίνεται δύσκολα άμεσα να υλοποιηθεί, διότι εκτός από την παγιωμένη ισχυρή θέση της Ρωσίας, η τριμερής ενεργειακή ένωση Ρωσίας - Καζακστάν - Λευκορωσίας από το 2010 στα πλαίσια σχηματισμού μιας Ευρασιατικής Οικονομικής Κοινότητας (EurAseC) [82] με χώρα-ηγέτη την Ρωσία, δυσχεραίνει την προοπτική που αποτελεί βασικό σκοπό της Ευρωπαϊκής πλευράς.

[83]Από το 2004 και μετά, οι χώρες βρίσκονταν σε διαρκή επαφή. Η σύνοδος της Μόσχας ασχολήθηκε γενικότερα με τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών, οριοθετώντας τον δρόμο(roadmap) που θα ακολουθήσουν οι δύο πλευρές πάνω σε 4 κοινούς πυλώνες:

- Κοινό Οικονομικό πεδίο(Common Economic Space)
- Κοινό πεδίο ελευθερίας(Common Space of Freedom)
- Ασφάλεια και Δικαιοσύνη(Security & Justice)

□ Συνεργασία στην εξωτερική πολιτική ασφάλειας (Space of Co-operation in the field External Security)

Στο οικονομικό πεδίο, η ενέργεια αποτέλεσε το σημείο κλειδί για την μακροπρόθεσμη συνεργασία των δύο πλευρών. Οι τότε συζητήσεις αφορούσαν την σταθερότητα και αξιοπιστία των σχέσεων πάνω στα πεδία της παραγωγής μεταφοράς και εφοδιασμού ενέργειας και τον τρόπο που μέσα σε μια ανοιχτή, ελεύθερη αγορά θα λειτουργήσει εποικοδομητικά και για τις δύο πλευρές.

[84]Στις 3 Οκτωβρίου του 2005 πραγματοποιήθηκε η πρώτη διμερής συνάντηση (Energy Permanent Partnership Council - PPC) ανάμεσα στον Υπουργό Ενέργειας της Ρωσίας Khristenko και στον αρμόδιο Επίτροπο για θέματα ενέργειας από την μεριά της Ε.Ε. κ. Andris Pieblags. Τότε εγκαινιάστηκε μια νέα θεσμικής μορφής συνάντηση ανάμεσα στις δύο πλευρές, η οποία αφορά την ειδίκευση πάνω στις ενεργειακές σχέσεις από τα αρμόδια θεσμικά όργανα και η οποία πραγματοποιείται τακτικά (τουλάχιστον μία φορά το χρόνο) στην προσπάθεια τόνωσης της συνεργασίας.

[85]Σημαντική πρόοδος θεσμικά, έλαβε χώρα με την συγκρότηση το 2007 μιας ομάδας εργασίας (Thematic Group) [86]πάνω σε όλα τα θέματα που αφορούν τις δύο πλευρές στο ενεργειακό πεδίο. Αναλύσεις που βασίζονται, σε στατιστικά στοιχεία από την Eurostat, τα προγράμματα και οι στρατηγικές που έχουν ορίσει και οι 2 πλευρές (Europe 2020,2030,2050 & Energy strategy for Russia 2030), επίσημες αναφορές για την παραγωγή και λειτουργία των εταιρειών αλλά και οικονομικές συνθήκες πάνω σε μακροοικονομικά δεδομένα (πχ οικονομική κρίση 2008) ενέργειας συνθέτουν το υλικό πάνω στο οποίο εργάζεται η ομάδα αυτή με στόχο την διαμόρφωση μελλοντικών συμφωνιών και στρατηγικών.

Βασικό μέλημα των συζητήσεων ήταν και είναι η βελτίωση της αποδοτικότητας μέσω σύγχρονων τεχνολογιών, σύμφωνα με τα περιβαλλοντικά πρότυπα. Για να επιτευχθεί αυτό αποφασίστηκαν και ξεκίνησαν συγκεκριμένα σχέδια δράσης-projects:

□ “Cost Effective Clean Coal Improvements to Russian Utility Plants”: ανάπτυξη τεχνολογιών για την βελτίωση της αποδοτικότητας και πράσινης ανάπτυξης της βιομηχανίας στην Ρωσία.

□ “Promotion of Renovation Activities in the Russian Energy Sector”: ανάπτυξη έρευνας και τεχνολογίας για την μείωση των εκπομπών ρύπων από το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

□ “Circulating Fluidised Bed for the Clean and Very Efficient Retrofit of an Existing Coal-Fired Power Plant”: Πρόκειται για την ανασυγκρότηση μιας σημαντικής

βιομηχανικής μονάδας με όνομα “Novocherkasskaya GRES”.

[87]Την περίοδο 2007/2008 οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν σε έργα υποδομών (infrastructure projects) όπως αγωγοί, σταθμοί συμπίεσης φυσικού αερίου, τούνελ, υποθαλάσσιοι δίοδοι, βιομηχανικές μονάδες, αλλά και σε θέματα κανονισμών πάνω στη λειτουργία και την ασφάλεια των υποδομών. [88]Πιο συγκεκριμένα η ομάδα εργασίας επικεντρώθηκε στη συζήτηση πάνω στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Αποκατάστασης της οικονομίας (EERP) μέσω project που αφορά την ενέργεια, τα προγράμματα TEN-E, ENTSO-E & ENTSO-G, την νέα νομοθεσία πάνω στον εφοδιασμό αερίου, την χρηματοδότηση για την κατασκευή υποδομών, μελέτη για την ανακατασκευή της μονάδας παραγωγής πυρηνικής ενέργειας στην περιοχή της Ρωσίας Kaliningrad και λεπτομέρειες πάνω στο δίκτυο ηλεκτροδότησης και αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου που πρόκειται να σχεδιαστούν (Burgas-Alexandroupolis, Samsun-Ceyhan, Caspian Pipeline Consortium, Baltic Pipeline System 2, Druzhba) (Nord Stream, South Stream).

[89]Η σύνοδος κορυφής στις 27 Ιουνίου 2008 στην πόλη Khanty - Mansiysk εκτός των θεμάτων εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, επικεντρώθηκε στην προσπάθεια αντικατάστασης της ισχύουσας συμφωνίας συνεργασίας Partnership and Co-operation Agreement (PCA) για την ενέργεια. Η γραπτή τοποθέτηση των δύο πλευρών με τίτλο “on the launch of negotiations for a new EU-Russia Agreement” δείχνει την διάθεση για ένα νέο ξεκίνημα σε μια εποχή που κυριαρχεί η πίεση αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και δυνάμεις της Ασίας και της Μ. Ανατολής και φυσικά οι ΗΠΑ παρουσιάζουν δυναμική στο χώρο της ενέργειας και του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, όντας ουσιαστικά ανταγωνίστριες δυνάμεις απέναντι στην Ρωσία.

[90]Στις 22 Νοεμβρίου του 2010 πραγματοποιήθηκε η 10η Anniversary Conference ανάμεσα στις δύο πλευρές στις Βρυξέλλες. Στην συνάντηση αυτή βρέθηκαν εκπρόσωποι της πολιτικής ηγεσίας των δύο πλευρών με ειδικευση στα ενεργειακά θέματα (Υπουργός ενέργειας Ρωσίας Shmatko, ο τότε αρμόδιος επίτροπος Oettinger, ο υπουργός ενέργειας του Βελγίου κ.α), εκπρόσωποι των εταιρειών της Gazprom και του δικτύου μεταφοράς ενέργειας της Ευρώπης ENTSO-E, επιστήμονες και ακαδημαϊκοί . Η συγκέντρωση αυτών των σημαντικών προσωπικοτήτων αποτέλεσε μια ευκαιρία αξιολόγησης της 10 ετούς πορείας του «Ενεργειακού διαλόγου» και διαπραγματεύσεων για την μελλοντική αντιμετώπιση ενεργειακών προβλημάτων αλλά και για την αποδοτικότερη παραγωγή. Στην επίσημη αναφορά των πεπραγμένων της συνάντησης γίνεται λόγος στην συμβολή των θεματικών ομάδων εργασίας (Thematic Groups on Energy Strategies, Forecasts and Scenarios, on Energy Market Developments and on EnergyEfficiency)

και σε θέματα που αφορούν τις υποδομές και τις επενδύσεις.

Οι δύο πλευρές συμφώνησαν να διευρύνουν τον διάλογο τόσο σε περιεχόμενο αλλά και στην συμμετοχή περισσότερων ειδικών, δίνοντας βάση στην έρευνα και ανταλλαγής πληροφοριών πάνω στην τεχνολογία με απώτερο στόχο την ορθότερη και αποδοτικότερη λειτουργία της βιομηχανίας και της παραγωγικής διαδικασίας εν γένει. Αποφασίστηκε η δημιουργία ενός ειδικού κέντρου στο οποίο θα πραγματοποιείται η έρευνα πάνω στην καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες.

Επιπροσθέτως συμφωνήθηκε να εργαστούν πάνω στο μακροπρόθεσμο πλάνο της ενέργειας με μέτρα και πολιτικές που έχουν ορίζοντα το 2050[91]. Η συνεργασία στο πεδίο της ενέργειας επικεντρώνεται στην λήψη μέτρων πάνω στην αποδοτικότητα της ενέργειας και στην εφαρμογή των κανόνων. Πιο ειδικά αποφασίστηκε η καλύτερη χρήση αερίου, τεχνολογικές πρακτικές φιλικές στο περιβάλλον (clean-coal technology. Coal bed methane) ακολουθώντας τα περιβαλλοντικά πρότυπα. Η συνάντηση των Βρυξελλών αποτέλεσε την συνέχεια της συνόδου στην Ρωσική πόλη Rostov. Στο επίκεντρο και των δύο συναντήσεων τέθηκε ο όρος του εκσυγχρονισμού των σχέσεων. Για την ακρίβεια στο Rostov ξεκίνησε ο διάλογος για αυτό τον όρο (modernisation) που εκτός άλλων πεδίων αφορά και αυτόν της μεταφοράς και παραγωγής ενέργειας. Ο εκσυγχρονισμός των ενεργειακών σχέσεων μέσα από την σύναψη συμφωνιών είναι ένα κομμάτι που έχει επιτευχθεί σε κάποιο βαθμό μέσα από την αποδοτικότερη παραγωγή που βασίζεται στην βελτίωση των τεχνολογικών υποδομών μεταφοράς και παραγωγής ενέργειας, με μέριμνα στην προστασία του περιβάλλοντος. Η διαδικασία εκσυγχρονισμού των σχέσεων δεν αφορά μόνο τον τομέα της ενέργειας αλλά και όλα τα κοινωνικά και οικονομικά πεδία με τα οποία οι δύο πλευρές έρχονται σε επαφή.

Η πραγματικότητα βέβαια είναι πως από τις αρχές της δεκαετίας 2010 και μέχρι σήμερα οι όποιες συναντήσεις, διασκέψεις ανώτερων θεσμικών οργάνων των δύο μερών δεν έχουν επιφέρει αποτελέσματα άξια αναφοράς και ανάλυσης και αυτό είναι δείγμα της στασιμότητας που παρατηρείται στον ενεργειακό διάλογο. Αυτό που εύκολα παρατηρείται είναι μια συζήτηση πάνω στα ίδια ζητήματα που αφορούν την βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας και της μεταφοράς ενέργειας, την βελτίωση των υποδομών αλλά και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Αυτή η συζήτηση εστιάζει σε δεκάδες τεχνικά ζητήματα και παρεμβάσεις σε πολλούς τομείς του θέματος, όμως καμία ριζοσπαστική απόφαση δεν έχει παρθεί. Ο βασικός στόχος της Ε.Ε. να πειστεί η Ρωσία να συμμετάσχει σε ένα «άνοιγμα» της αγοράς δεν φαίνεται καν να προσεγγίζεται, παίρνοντας ως δεδομένο την αδιάλλακτη στάση της Ρωσικής πλευράς.

[92] Η κρίση στην Ουκρανία το 2009 ήταν το σημείο που φαίνεται η Ε.Ε. να δείχνει την πιο επιθετική της πλευρά απέναντι στην Ρωσία, κάτι που σίγουρα αποτελούσε και αποτελεί ρίσκο για την ενεργειακή της πορεία. Αυτό που άρχισε να κυριαρχεί είναι ένα κλίμα δυσπιστίας ως προς την ειλικρινή διάθεση των Ρώσων για ανάπτυξη των σχέσεων. [93] Οι κινήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για έρευνα στην Gazprom σχετικά με παράνομες συμφωνίες με κράτη, παράνομη αύξηση τιμών και αθέμιτο ανταγωνισμό το 2012 και 2015, είναι ενδεικτικές αυτού του κλίματος. Η απάντηση της Ε.Ε. για εναρμόνιση, κάθε εμπορικής δραστηριότητας σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς κανονισμούς, φανερώνει το πραγματικό πλαίσιο στο οποίο θα κυμανθεί τα επόμενα χρόνια η σχέση των δύο πλευρών. Αν αναλογιστούμε και τις κινήσεις για συγκρότηση ενεργειακής ένωσης και μία έντονη προσήλωση της Ε.Ε. στην πολιτική γειτονίας και στις τρίτες χώρες, γίνεται εμφανές πως οι σχέσεις με την Ρωσία περνούν σε ένα στάδιο κρίσιμο, πιθανόν μεταβατικό κυρίως γιατί η Ε.Ε. σε επίπεδο θεσμικό (Κομισιόν και Συμβούλιο) φαίνεται ώριμη να προχωρήσει σε μεγαλύτερο βάθος την συζήτηση για μια κοινή ενεργειακή πολιτική που θα αλλάξει ριζικά το τοπίο με την Ρωσία.

(συνεχίζεται)

[82] [Eurasec.com](http://eurasec.com)

[83] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-04-653_en.htm?locale=en report of Summit in Moscow 2004

[84] http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/86423.pdf official report of the first meeting of PPC

[85] THE FIRST TEN YEARS: 2000-2010 Energy Dialogue EU-Russia, European Commission Directorate General for Energy, p.p 67-68, Brussels

- [86] **THE FIRST TEN YEARS: 2000-2010 Energy Dialogue EU-Russia, European Commission Directorate General for Energy, p.p 17-19, Brussels**
- [87] **EU-Russia Energy Dialogue, Thematic Groups on Strategies, Forecasts, Scenarios, Moscow Brussels 2007**
- [88] **THE FIRST TEN YEARS: 2000-2010 Energy Dialogue EU-Russia, European Commission Directorate General for Energy, p.p 68,, Brussels**
- [89] **<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B6-2008-0298&language=EN> Official Report for the Summit by the European Parliament**
- [90] **THE FIRST TEN YEARS: 2000-2010 Energy Dialogue EU-Russia, European Commission Directorate General for Energy, p.p 24-53, Brussels**
- [91] **Common Understanding on the Preparation of the Roadmap of the EU-Russia Energy Cooperation until 2050, Brussels, 24 February 2011**
- [92] **<http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-security-studies/pdfs/CSSAnalyse159-EN.pdf> Oliver Geden and Jonas Grätz ,The EU's Policy to Secure Gas Supplies, Centre of Security Studies of Zurich ,2014**
- [93] **http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-937_en.htm , Antitrust: Commission opens proceedings against Gazprom , Brussels, 4 September 2012**

<http://bit.ly/2ug4l6y>